

N:o 44.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om indragning till statsverket af det s. k. Konung Karl XIII:s hemgiftskapital m. m.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad motion n:o 111, har herr *F. W. Thorsson* hemställt, att Riksdagen ville besluta, att det af 1779 års Riksdag såsom hemgift åt dåvarande Hans Kungl. Höghet Hertigen af Södermanland nedsatta kapital 150,000 kronor, hvaraf från riksgäldskontoret, efter Hans Maj:t Konungens anvisning, årligen utbetalas 5 procent ränta med 7,500 kronor, måtte till statsverket indragas, och att ytterligare utbetalning af räntan således ej heller borde äga rum.

Med afseende å de skäl, som anförts till stöd för detta förslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till själfva motionen.

Angående omförmälda kapital, hvilket vanligen benämnas Konung Karl XIII:s hemgiftskapital, får utskottet meddela följande.

Vid 1778—1779 års riksdag beslöto Rikets Ständer, enligt 13 § 4 mom. i riksdagsbeslutet, att såsom hemgift åt dåvarande hertig Karl af Södermanland till Kungl. Maj:ts disposition nedsätta ett kapital af 100,000 riksdaler specie, som för framtiden skulle blifva oförtryckt, men hvaraf den belöpande årliga räntan skulle till hertigen öfverlämnas. Med anledning häraf befallde Kungl. Maj:t den 18 decembär 1780 statskontoret att för riksgäldsdirektionens räkning i banken insätta berörda af Rikets Ständer anslagna medel, i den mån de inflöto; och

genom ett samma dag aflåtet kungl. bref erhöll riksgäldsdirektionen befallning att, så fort och i den mån förenämnda kapital af 100,000 riksdaler eller någon del däraf blifvit för direktionens räkning insatt i banken, därpå beräkna och godtgöra 5 procent årlig ränta, hvilken direktionen hade att årligen emot kvittens aflämna till hertigen själf eller den, som befullmäktigats att å hans vägnar samma ränta uppbära, äfvensom att till hertigen aflämna en af direktionen behörigen underskrifven försäkringsskrift angående räntans utbetalande.

Efter konung Karl XIII:s död den 5 februari 1818 anmodade konung Karl XIV Johan den 15 april samma år fullmäktige i riksgäldskontoret att för hans räkning utbetala upplupen kvartalsränta å förenämnda hemgiftskapital såsom tillfallande honom i egenskap af Karl XIII:s adopterade son och arvinge.

I anledning häraf ingingo fullmäktige i riksgäldskontoret till statsutskottet vid då pågående riksdag med ett memorial, hvaruti fullmäktige anförde bland annat följande: Till följd af den förbindelse, som riksgäldsdirktionen till hertig Karl utfärdat angående utbetalning af räntan å ifrågavarande hemgiftskapital och hvilken förbindelse riksgäldskontoret sedermera jämte öfriga riksgäldsdirktionens skulder öfvertagit, hade nämnda ränta ända till 1817 års slut redan blifvit utbetald samt borde, efter fullmäktiges tanke, äfven för år 1818 utgå ända till konung Karl XIII:s dödsdag den 5 februari. Men ehuru ifrågavarande hemgiftskapital efter sistnämnda dag syntes fullmäktige böra jämlikt gällande grundlagar hemfalla till riksgäldsfonden samt någon ytterligare utbetalning af räntan således ej heller borde äga rum, hade dock fullmäktige trott sig böra detta förhållande hos statsutskottet anmäla och utskottets föreskrift därutinnan afbida.

I häröfver afgifvet utlåtande af den 12 maj 1818 yttrade statsutskottet:

»Vid öfvervägande häraf har statsutskottet för sin del väl ansett räntan å merberörda hemgiftskapital böra fortfara att af riksgäldskontoret godtgöras och Hans Maj:ts Konungen i underdånighet tillhandahållas; men då det icke tillhör statsutskottet, utan Rikens höglöfliga Ständer själfva, att stadga och förordna om hvad som rörer riksgäldskontorets inkomster och utgifter, har statsutskottet, i betraktande af det skick, hvaruti saken blifvit af herrar fullmäktige framställd, funnit betänkligt att uppå herrar fullmäktiges gjorda förfrågan lämna ett svar, i enlighet med utskottets häröfvan yttrade omdöme, enär detta svar skulle komma att iklädas egenskap af en särskild, till efterrättelse gällande föreskrift; hvarföre statsutskottet skolat, jämte anmälan af

förhållandet, till Rikets höglofliga Ständer vördsamligen hemställa, om icke statsutskottet kunde få sig uppdraget att meddela herrar fullmäktige det svar, att räntan å ifrågavarande hemgiftskapital nu och hädaneftter kommer att utgå från riksgäldskontoret med fem tusen (5,000) r:dr banco årligen, samt, efter rekvisition, Kungl. Maj:t i underdånighet tillhandahållas.»

Denna statsutskottets hemställan bifölls af alla fyra stånden.

Såsom af riksgäldsfullmäktiges protokoll inhämtas, tillkännagaf statsutskottet därefter i en till fullmäktige den 18 juni 1818 aflåten skrifvelse, hurusom Rikets Ständer förordnat, att räntan å ifrågavarande hemgiftskapital »nu och hädaneftter» skulle utgå från riksgäldskontoret med fem tusen riksdaler banko årligen samt efter rekvisition Kungl. Maj:t tillhandahållas.

I skrifvelse af den 26 juni 1820 anmodade konung Karl XIV Johan fullmäktige i riksgäldskontoret att tillsvidare tillhandahålla räntan af hemgiftskapitalet åt direktionen öfver arméns pensionskassa. Denna disposition gällde under Karl Johans återstående lifstid, och efterföljande konungar hafva genom särskilda skrivelser till riksgäldsfullmäktige, Oscar I den 22 maj 1844, Karl XV den 11 oktober 1859 och Oscar II den 16 december 1872, förordnat, att samma disposition af räntemedlen skulle tills vidare oförändrad fort fara.

På grund af det beslut, Rikets Ständer vid 1818 års riksdag, på sätt ofvan nämnts, fattat angående utbetalning af räntan å omförmälda hemgiftskapital, måste det anses vara fastslaget att denna ränta fortfarande står till Konungens förfogande; och häruti kan Riksdagen icke, såsom i motionen afses, ensidigt göra ändring. Ifrågavarande ränta har emellertid, såsom af den lämnade redogörelsen inhämtas, allt sedan år 1820 af den regerande Konungen tillhandahållits arméns pensionskassa. Därest vår nuvarande Konung i likhet med sina företrädare på tronen skulle vilja anslå räntan till samma ändamål och då öfriga anslag till arméns pensionskassa utgå från riksstatens tionde hufvudtitel, skulle det enligt utskottets mening leda till en önskvärd förenkling, om å samma hufvudtitel uppfördes äfven beloppet af den ränta, pensionskassan åtnjuter från ifrågavarande i riksgäldskontoret inestående kapital, men å andra sidan för framtiden all ränteberäkning å detta kapital

upphörde. Vidtagandet af en sådan förändring är emellertid i främsta rummet beroende på Hans Maj:t Konungen, och från annat håll lär ej heller initiativ därtill böra utgå.

Under återopande af hvad ofvan meddelats och anförts får utskottet hemställa,

att herr Thorssons förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 13 mars 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herr K. Starbäck har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende.
